

перспективи). Статті учасників Другого Всеукр. круглого столу (м. Львів, 1 – 2 грудня 2006 року). – Львів, 2007. – С. 163–164.

4. Див. напр.: *Оборотов Ю. Н.* Традиції і новачки в правовому розвитку. – Одеса, 2001. – С. 115 – 125; *Порівняльне правознавство / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов*; за ред. В. Д. Ткаченка. – Харків, 2003. – С. 42–46.

5. *Рудоквас А. Д.* Неопандектистика и европейское право (вступительное слово к дискуссии) // *Ius Antiquum*. – 2005. – № 15 // www.dirittoestoria.it/iusantiquum/articles/Rudokvas-Neopandettistica-diritto-europeo.htm; *Mol-lers Th. M. J.* The Role of Law in European Integration // *The American Journal of Comparative Law*. – Vol. XLVIII. – 2000. – № 4. – P. 681.

6. *Мальцев Г. В.* Социальные основания права. – М., 2007. – С. 27–28.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Капіца Ю. М.,

*кандидат юридичних наук,
директор Центру інтелектуальної власності
та передачі технологій НАН України*

Міжнародна передача (трансфер) технологій розглядається у трьох аспектах: як взаємовигідний обмін технологіями, міжнародний розподіл праці в галузі створення та практичного освоєння інтелектуальних цінностей, як вирішальний фактор економічного розвитку країни, як засіб економічної експансії, технологічної залежності однієї країни від іншої.

Саме спроможність країни бути на вістрі технологічних нововведень визначає конкурентоспроможність її економіки у світі, є основою економічної та політичної незалежності, забезпечення високих соціальних стандартів. Особливе значення трансфер технологій має для України, яка проголосила інноваційний, соціальний шлях розвитку економіки.

Незважаючи на актуальність питань трансферу технологій, проблеми ввезення застарілого обладнання, інвестування в енерго- та матеріалоемні виробництва в Україні досі не вироблена політика щодо експорту та імпорту технологій, залучення іноземних технологічних інвестицій. Окремі її елементи були визначені в Програмі економічних реформ Уряду України від 18.10.96, більш повно в Концепції державної промислової політики України від 29.02.96. У Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, схваленої Верховною Радою України 13.07.99, були сформульовані лише загальні завдання з «удосконалення організаційно-економічного механізму міжнародної передачі технологій».

Водночас спроби забезпечити підтримку іноземних технологічних інвестицій та експорту в певних галузях промисловості України, зокрема, автомобілебудуванні, зустрічають непорозуміння з боку іноземних держав, ЄС та розцінюються як порушення принципів СОТ, Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.

Відсутність прийнятого підходу щодо трансферу технологій мало наслідком підготовку більш ніж трьох років проекту Закону України «Про державне регулювання трансферу технологій в Україні», що зазнав двох принципових змін концепції та викликав негативну оцінку фахівців.

З урахуванням викладеного нагальним науковим та практичним питанням є аналіз досвіду іноземних країн, зокрема, нових індустріальних держав з розвитку вітчизняних наукоємних виробництв, залучення іноземних технологічних інвестицій та імпорту технологій. Сприя-

мування України на вступ до Світової організації торгівлі та врахування її майбутньої інтеграції в ЄС потребують аналізу можливості застосування засобів протекціонізму з точки зору міжнародних договорів.

Питання міжнародної передачі технологій, її зв'язку з технологічним розвитком досліджувалось UNCTAD та в багатьох працях іноземних вчених – Blakeney M., Chudson W., Helleiner G. K., Mansfield E., Muchlinski P., Patel S. J., Roffe P., Verma S. K. та ін. В Україні дослідження Б. Малицького, В. Соловійова, Г. Андрощука, В. Денисюка присвячені аналізу потоків міжнародної передачі технологій, а також важелям державного впливу на технологічний розвиток України. Проте проблема співвідношення міжнародного та національного регулювання в сфері трансферу технологій спеціально не розглядалася.

У статті висвітлюються питання міжнародно-правового регулювання трансферу технологій, досвіду Іноземних держав у галузі залучення іноземних технологій, а також проблеми підтримки національних технологічно орієнтованих виробництв на сучасному етапі.

Міжнародно-правове регулювання трансферу технологій

Негативні аспекти міжнародної передачі технологій (обмеження прав набувачів технологій, значний вивіз капіталу через неадекватно високий рівень роялті та дивідендів, ввезення ресурсоемних, екологічнонебезпечних технологій, обмеження дифузії наданих знань, спрямованість підприємств з іноземними технологічними інвестиціями на використання іноземної сировини, матеріалів, робочої сили, видалення через створення таких підприємств або через закупівлю іноземного обладнання та матеріалів національних виробників тощо) привели до розробки в 1975-1985 рр. в рамках ООН Міжнародного кодексу поведінки у галузі передачі технологій [1].

Проект Кодексу визначив засоби державного регулювання міжнародної передачі технологій¹, включив положення, які можна та які не повинні включатися до

¹ Умови перевезу платежів, податковий режим, політика в галузі цін, умови внутрішнього кредитування та фінансування; аналіз, оцінка та реєстрація угод з передачі технологій, визначення їх умов та строків чинності, регулювання угод з іноземними фірмами, що можуть витиснути національні підприємства з внутрішнього ринку, визначення напрямів діяльності іноземних підприємств тощо (глава IV Кодексу).

договорів з передачі технологій, визначив процедуру переговорів з укладання договорів.

У зв'язку з розбіжністю позицій капіталістичних та інших країн щодо обов'язкової чи рекомендаційної сили Кодексу, його не було прийнято, проте як «м'яке право» він зіграв визначальну роль у формуванні одноманітного національного законодавства багатьох країн, що розвиваються, нових індустріальних та розвинутих країн.

З 1985 р. положення щодо різних аспектів передачі технологій, увійшли більш ніж в двадцять багато сторонніх міжнародних угод¹, інші багатосторонні Іструменти², значну кількість регіональних³, міжрегіональних⁴ та двосторонніх⁵ угод.

Зазначені договори розподіляються на такі, що забезпечують захист технологій (TRIPS, NAFTA, Угоди про створення ЄС, Андської групи та ASEAN тощо) та які присвячені прямим заходам з трансферу технологій. В останньому випадку йдеться про спеціальні технології: щодо захисту здоров'я людини та навколишнього середовища, збереження біорізноманітності, освоєння та використання морських ресурсів та ін. Разом з тим, коли перша категорія договорів передбачає в основному запровадження національних заходів з їх імплементації, друга - має механізми реалізації, включаючи передбачене фінансове забезпечення (наприклад, Монреальський протокол про речовини, що знищують озонний шар).

В окрему групу договорів входять Угоди СОТ, дво та багатосторонні угоди щодо захисту інвестицій, Угоди ЄС про асоціацію та партнерство та співробітництво, які

¹ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS), Угода про технічні бар'єри у торгівлі, Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, Генеральна угода про торгівлю послугами, Договір про енергетичну хартію, Конвенція ООН про морське право, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату та Кіотський протокол, Віденська конвенція про захист озонного шару та Монреальський протокол про речовини, що руйнують озонний шар, Базельська конвенція про контроль за трансграничним перевезенням небезпечних відходів та їх видалення, Конвенція про біологічне різноманіття та Картахенський протокол, Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі, Конвенція про трансграничний вплив промислових аварій тощо.

² План 21 саміту щодо Землі в Ріо, Рішення СОТ про заходи з підтримки найменш розвинутих країн, Міжнародні зобов'язання щодо генетичних ресурсів рослин, Третій саміт країн Америки – План дій, Керівництво OECD щодо багатонаціональних корпорацій, X план дій UNCTAD тощо.

³ Договір про створення ЄС, Договір про створення Карибського Співтовариства, Картахенська угода, Договір про створення північноамериканської зони вільної торгівлі, Договір про створення африканського економічного співтовариства, Угода про співробітництво у галузі енергетики ASEAN, План дій Ханюю тощо.

⁴ Міжрегіональна рамкова угода зі співробітництва Європейський Союз – Mercosur, Міжрегіональна рамкова угода між ЄС та його державами-членами та Південним спільним ринком, Договір про співробітництво між членами Африканської, карибської та тихоокеанської групи країн та ЄС та його державами-членами.

⁵ Угода про партнерство та співробітництво між ЄС та його державами-членами та Україною, Угоди між Агентством з міжнародного розвитку США та Непалом, Тунісом тощо.

мають особливе значення для України, оскільки визначають межі застосування країнами – учасниками засобів підтримки та захисту національного виробника [2].

Прийняття в 1994 р. Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) було сприйнято країнами-учасницями СОТ як визначальний крок до подолання піратства, встановлення високих стандартів захисту прав інтелектуальної власності.

Проте вже в 2001 р. занепокоєність багатьох країн щодо односторонності цієї Угоди, її негативного впливу на технологічний розвиток спричинило створення в 2001 р. Четвертою конференцією міністрів у Доха (далі - Конференція) Робочої групи з торгівлі та трансферу технологій із завданням проаналізувати зв'язок між торгівлею та трансфером технологій та визначити кроки, що мають бути здійснені для збільшення потоку технологій до країн, які розвиваються (далі – КР).

Діяльність робочої групи знову майже через 20 років після Міжнародного кодексу поведінки у галузі передачі технологій стала своєрідним стимулом до досліджень, пов'язаних з міжнародною передачею технологій, а також привернула увагу до аналізу трансферу технологій, що здійснювалося UNCTAD.

За результатами робіт з'явилася пропозиція Робочої групи про необхідність аналізу положень усіх договорів СОТ, пов'язаних з трансфером технологій, які можуть призводити до перепон передачі технологій до країн, що розвиваються [3].

Широкого резонансу набуло дослідження «Трансфер технологій для успішної інтеграції у глобальну економіку» UNCTAD 2003 року [4], що має виняткове значення також і для України. Було вивчено три приклади успішного становлення галузей промисловості, які набули міжнародної оцінки та конкурентоспроможності: в Індії – виробництво ліків, в Південній Африці – автомобілебудування та Бразилії – літакобудування (Embraer).

Становлення національного виробництва літаків стало можливим за допомогою комплексу засобів державного впливу, що включало спеціальне податкове регулювання та правила з державних закупівель, участь уряду у визначенні принципів договорів продажу, надання кредитів за пільговими процентами. Це призвело до ініціювання Канадою справи проти Бразилії у зв'язку з тим, що такі засоби підтримки розцінювалися як субсидування експорту.

Більш значним було втручання уряду у створення національної фармацевтичної індустрії в Індії засобами тарифного захисту, контролю за цінами, обмеження у набутті іноземними компаніями підприємств галузі та, що було найбільш важливим, запровадження особливо-го патентного режиму, який передбачав захист винаходу в короткий період та значною мірою забезпечував захист процесу, ніж продукту, що на цей час суперечить TRIPS та має бути змінено до 2005 р. Проте це дозволило індійським компаніям винайти власні засоби виробництва відомих ліків та закріпитися на внутрішньому, а в подальшому і зовнішніх ринках. Застосовувалося пільгове оподаткування витрат на дослідження та розробки. Відповідно до Угоди СОТ про субсидії та компенсаційні заходи такі міри є заборонені та мають бути припинені протягом п'яти років після набрання чинності Угодою.

У Південній Африці здійснювалася політика, що мала б суперечити сьгоднішнім правилам СОТ, пов'язана з диференційованим тарифним захистом та правилами, спрямованими на підтримку національного виробництва не тільки кінцевої продукції - автомобілів, але й окремих деталей.

Загальний висновок дослідження: успішний розвиток національних виробництв та закріплення позицій країн на зовнішньому ринку не могло б статися за умов набрання чинності угод СОТ.

Спробою частково вирішити вказані проблеми стала прийняття Конференцією рішень щодо повного застосування країнами СОТ примусового ліцензування з метою захисту охорони здоров'я, можливості експорту до певних РК ліків, вироблених за примусовою ліцензією; свободи країн у встановленні власного режиму вичерпання прав інтелектуальної власності; стосовно фармацевтичної продукції – продовження для найменш розвинутих країн перехідний період з 10 до 20 років.

Для країн, що розвиваються, вступ у силу Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи було продовжено на 5, а для найменш розвинутих країн – на 7 років. Щодо Угоди про субсидії і компенсаційні заходи, то Конференція для таких країн визначила процедуру продовження перехідного періоду після закінчення існуючого восьмирічного строку. До Робочої програми було включено проведення переговорів про збереження прав країн надавати субсидії з метою регіонального розвитку, фінансування досліджень, впровадження екологонебезпечних виробництв тощо.

Проте зазначені заходи стосувалися країн, що розвиваються, а не країн перехідної економіки, до яких відноситься Україна.

Зазначимо, що літакобудування в Україні відноситься до стратегічних, а автомобілебудування, виробництво ліків – пріоритетних напрямів промисловості. Однак, щодо першого – незважаючи на високий технологічний рівень, досі як виробництво, так і експорт літаків Власного виробництва не набули комерційного втілення. Виробництво власного легкового автомобіля не стало експорторієнтованим. Заповнення певної ніші на внутрішньому ринку було пов'язане не з технічними перевагами, а низькими ціновими показниками. Для автомобілів Іноземних марок, що збираються в Україні, характерна перевага комплектуючих іноземного виробництва.

Найбільш критичне становище у фармацевтичній галузі. В умовах складності впровадження нових ліків, що створюються національними науковими установами, ринок України переповнено ліками іноземного виробництва, або ліками, що розфасовані за ліцензіями іноземних компаній на українських підприємствах.

Регулювання міжнародного трансферу технологій в іноземних країнах

Аналіз законодавства країн з регулювання експорту та імпорту технологій дозволяє виділити три групи країн [5].

Перша включає Корею, Китай, Грецію, Францію, Мексику, Аргентину, Бразилію, Польщу та інші, що найбільш повно застосували положення Міжнародного кодексу поведінки в галузі трансферу технологій, запровадивши спеціальне законодавство з регламентації імпорту технологій з дозвільним порядком укладання контрактів.

Так, наприклад, у Китаї відповідно до Правил з управління контрактами на імпорт технологій 1985 р. можливим був імпорт технологій, що передбачав хоч би одну з таких вимог: створення нової продукції, покращення якості товару, зменшення витрат виробництва, споживання енергії та сировини, використання місцевих ресурсів. До контракту не мали включатися необґрунтовані обмеження, в тому числі вимоги про придбання техніки, послуг, які не відносяться до технології, обмеження у вдосконаленні технології, вимоги сплат за патенти, які не використовуються або є недійсними, заборона використання технології після закінчення контракту тощо. Постачальник був зобов'язаний навчити персонал набувача. Роялті звичайно обмежувалися 2–5 відсотками. Строк контракту не мав перевищувати 10 років.

Контракт набрав чинності після його розгляду та схвалення компетентним органом у строк до 60 днів. Аналогічний контроль здійснювався у Китаї і стосовно іноземних інвестицій поряд з застосування системи податкових та інших пільг із залучення технологічно орієнтованих інвестицій.

Корея, крім регулювання імпорту технологій, відома виваженою політикою щодо іноземних інвестицій. Так, до середини 60 років ХХ ст. колишня сільськогосподарська колонія Японії була закрита для іноземних інвесторів. З 1966 р. почалося здійснення програми імпортозаміщення та індустріалізації. Після лібералізації економіки на початку 70 рр. дозволялося створювати спільні підприємства з часткою іноземного капіталу до 50%. Вона могла бути більшою, якщо засновувалися підприємства, повністю орієнтовані на експорт та такі, що не створюють конкуренції власним виробництвам, підприємства, що використовують сучасні технології. З метою укріплення національного сектора для іноземних інвестицій було закрито 60 % галузей економіки.

У 1980 р. має місце подальша лібералізація. Іноземний інвестор може володіти більш 50 % статутного капіталу підприємств. Для інвестицій залишається закритими 36 % галузей економіки. При видачі дозволів на здійснення інвестування держава виходила з концепції Р. Верона, за якою в Кореї мали бути зосереджені виробництва, які застосовують останню стадію виробничого циклу.

Прийняття в 1991 р. Закону про іноземні інвестиції ще більш відкрило економіку Кореї. Лише 20% галузей залишилося закритими. Для проектів з часткою іноземного капіталу більше 20% необхідно було отримати дозвіл Міністерства фінансів, більше 20 млн. дол. – спеціального урядового комітету, менше 50% – достатньо повідомлення про інвестування.

В інших країнах на перше місце виступає не технологічна сторона контракту, а контроль за валютною окупністю контракту, розміром ліцензійних платежів з обов'язковою реєстрацією контракту. Такий порядок було встановлено в Австралії, Чилі, Швейцарії, Швеції, Південній Африці, Японії, Австрії. У цих країнах переказ ліцензійних виплат міг здійснюватися лише за дозволом, що надавався після вивчення ефективності контракту.

У провідних розвинутих країнах з позитивним валютним балансом – США, Японія, Німеччина, інші кра-

їни ЄС – таке регулювання не мало великого значення. Вплив на передачу технологій здійснювався за допомогою картельного законодавства. Як правило, не допускалося надання однієї з сторін виключного права на продаж виробів, заборонялося зобов'язувати покупця технології купувати сировину, обладнання, додаткові технології лише у певного продавця, а також не купувати та використовувати конкуруючі технології, не допускалося обмеження обсягу виробництва виробів, цін тощо. Особлива увага в США, інших країнах приділяється фінансовій, податковій та організаційній підтримці внутрішньої передачі технологій від державних лабораторій, університетів промисловим підприємствам, малому бізнесу.

Проблеми регулювання імпорту технологій та технологічних інвестицій в Україні

Технологічна незалежність і міждержавний баланс технологій є необхідною умовою розвитку країни наукомісткої орієнтації. За значним обсягом передачі технологій одних країн іншим стоїть два фактори. Перший полягає в тому, що новітні технології не продаються, ними обмінюються. Другий – в тому що кожна з країн, яка претендує на зміну сировинної, енергоємної спрямованості (Китай, Південна Корея, Японія, Індія та ін.) проводить жорстке державне регулювання передачі технологій, здійснює програми розвитку вітчизняних високотехнологічних виробництв.

Істотне обмеження у виборі Україною тієї чи іншої форми регулювання передачі технологій становить нинішній період. Для кожної з нових індустріальних країн перший етап національного розвитку був пов'язаний із спрямуванням іноземних інвестицій та імпорту технологій у досить вузькі пріоритетні галузі, закриттям цілого ряду галузей для іноземних інвесторів.

Такі заходи здійснювалися в умовах обмеженого впливу Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ 1947, що застосовувалася країнами настільки, наскільки угода була сумісна з законодавством держав-учасниць (Протокол про тимчасове застосування ГАТТ 1947), при участі у протоколах, що тлумачать положення ГАТТ, різних країн.

З формуванням національного конкурентноздатного сектора в іноземних країнах відбувається лібералізація торгового й інвестиційного законодавства. На перше місце виходить політична боротьба за усунення торгових бар'єрів в інших країнах. Приклад цього – організація Міжнародної організації торгівлі, залучення до неї нових країн, включаючи Україну.

Україна, яка мала негативний валютний баланс, сировинну спрямованість експорту, диспропорції у структурі економіки, низьку вартість основних фондів, робочої сили, з прийняттям законів у галузі інвестування і зовнішньоторговельної діяльності 1991–1993 років цілком відкриває внутрішній ринок для іноземного інвестора та експортера. Питання реєстрації спільних підприємств передаються місцевим органам влади. Будь-яке регулювання, що обмежує вкладення капіталу у непріоритетні області, є відсутнім¹. Пільги та інші засоби підтримки інвестицій, що використовують сучасні технології, передбачені Державною програмою стимулювання іноземних інвестицій в Україні від 17.12.93,

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», були не реалізовані або невдовзі відмінені. Відсутність інформації про зміст укладених контрактів, аналізу технологічної і валютної ефективності інвестицій та імпорту технологій різко відрізняє Україну від інших країн, які знаходилися у схожих з Україною умовах.

Разом з тим фіктивна передача технологій, завищення вартості технології і відповідно висока частка інвестора в статутному капіталі компанії може призвести до неадекватного вивозу капіталу за кордон.

Мають місце інвестиції в енергоємні галузі, перешкоджаючи тим самим структурним зрушенням. Іде придбання технологій, що прив'язані до іноземних комплектуючих, сировини, технологій, які дублюють вітчизняні, що руйнівні позначається на національних наукових та виробничих колективах. При укладанні контрактів можливі обмеження в удосконаленні отриманої технології, нерівноправні умови обміну наступними змінами, обмеження кількості, виду і ціни продукції, що буде вироблятися одержувачами технологій тощо.

Істотне значення з протидії застосування неконкурентних умов договорів мають закони України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про захист економічної конкуренції». Проте вказані акти не враховують специфіку договорів про трансфер технологій, для регулювання яких в США, ЄС, Японії прийнято спеціальне законодавство [6].

Недоліки регулювання в Україні імпорту технологій та іноземних технологічних інвестицій спонукали автора до внесення пропозиції щодо підготовки спеціального законопроекту, що повинен містити засоби стимулювання передачі технологій у пріоритетні галузі економіки, перешкоджав би імпорту застарілих технологій та подібних до існуючих в Україні, визначав вимоги до договорів у сфері міжнародного трансферу технологій, порядок їхнього розгляду, моніторингу виконання [7]. Ці заходи знайшли відображення у посланні Президента України до Верховної Ради України 2001 р., де зверталась увага на необхідність розробки Закону України «Про імпорт технологій та іноземні технологічні інвестиції».

Певні сподівання на вирішення зазначених проблем очікувалися від Закону України «Про трансфер технологій», що був розроблений Міністерством освіти і науки України відповідно до Указу Президента від 20 серпня 2001 р.

Проект, підготовлений за участю фахівців НАН України, передбачав створення підрозділів з охорони інтелектуальної власності та трансферу технологій в державних установах, органах державної влади (аналогічно положенням Закону США про технологічні інновації 1980 р.); зобов'язання органів влади з організації впровадження нових технологій; порядок виплати винагороди авторам технологій; принципи створення інфраструктури трансферу технологій; стимулювання організацій – користувачів та розробників технологій; податкові пільги при трансфері технологій; створення системи проведення кон'юнктурних досліджень, конт-

¹ Відмова з мотивів недоцільності іноземних інвестицій не допускається (ст. 14 Закону України «Про режим іноземного інвестування»).

ролю імпорту технологій та іноземних технологічних інвестицій; визначав перелік неконкурентних умов, що забороняється включати до договорів з трансферу технологій тощо.

Проте під час розгляду Закону в апараті Кабінету Міністрів України його було перероблено, змінена концепція та назва. В новому проекті Закону України «Про державне регулювання трансферу технологій в Україні», поданого до Верховної Ради України 17.07.03, на перший план вийшло розширення прав державних органів. З'явилися положення з обов'язкової експертизи технологій, включаючи об'єкти права інтелектуальної власності, обладнання, що створюються вітчизняними приватними та державними організаціями та реєстрації договорів на передачу технологій, в тому числі, які укладаються між резидентами України. Державні органи отримали право перерозподіляти права на технології, обладнання, об'єкти права інтелектуальної Власності, що є державною власністю, підбирати потенційних контрагентів для трансферу технологій, надавати дозвіл на патентування за кордоном і ліцензування тощо.

Вказані положення суперечили як нормам TRIPS, так і Цивільному, Господарському кодексам України, іншим законам, не мали аналогів в законодавчій практиці іноземних країн. У листі НАН України до Кабінету Міністрів України від 02.06.03 зазначалося, що запропонована проектом експертиза технологій, а також реєстрація угод, що укладаються між організаціями України, суттєво загальмує процес інновацій. На невідповідність проекту законам України вказувалося і в експертному висновку Міністерства юстиції України від 07.04.03, а також фахівцями академічних установ, керівниками підприємств, депутатами [8].

Враховуючи зауваження, під час підготовки до другого читання проект був перероблений та більшість суперечливих положень знято. Проведення експертизи вітчизняних та іноземних технологій залишилося у випадках, якщо передбачалося отримання податкових пільг за умов передачі технологій або їх використанні. Крім того така експертиза мала здійснюватися щодо імпорту іноземних технологій за рахунок коштів Державного бюджету України.

Проте враховуючи обмаль норм прямої дії у Законі, що був прийнятий 14 вересня 2006 р., єдиний механізм впливу – надання податкових пільг, які, як і аналогічні пільги за Законом України «Про інноваційну діяльність», не застосовуються, Закон має в основному декларативний характер та не вирішуватиме проблем підтримки національних технологічно орієнтованих виробництв, контролю іноземних технологій, їх спрямування у пріоритетні сфери економіки.

З урахуванням наведеного актуальним, на наш погляд, є акцентування на трьох напрямках законодавчого регулювання.

Перший – із врахуванням досвіду застосування Кодексу UNCTAD 1985 р. виробити для певних галузей промисловості або конкретних проектів систему засобів підтримки з урахуванням їх сумісності з вимогами СОТ, використання можливих перехідних періодів, а також інструментів, які пропонуються Угодами СОТ:

митні тарифи, антидемпінгове або компенсаційне мито, обмеження кількості чи вартості імпорту для збереження рівноваги платіжного балансу, заходи щодо сприяння економічному розвитку, надзвичайні дії щодо імпорту окремих товарів, заходи, що стосуються захисту життя чи здоров'я людей, тварин та рослин; попередження недобросовісної обманної практики, застосування зон вільної торгівлі тощо.

Зазначимо, що регуляторні засоби однакові для резидентів та нерезидентів України задовольняють принципу національного режиму ГАТТ-СОТ.

Прийняти комплексні акти законодавства з реалізації зазначених заходів. Змінити положення ст. 14 Закону України «Про режим іноземного інвестування», передбачивши можливість певних вимог до напрямів та результатів інвестування.

Другий – запровадити реєстрацію зовнішньоекономічних договорів з передачі технологій здійснення контролю за антиконкурентними діями у таких договорах (можливість чого передбачено ст. 40 TRIPS) та врахування досвіду обліку в Україні окремих видів зовнішньоекономічних договорів. Закріпити порядок визначення верхніх меж роялті для різних сфер діяльності. Засобами податкового впливу або через встановлення умов передачі технологій визначити напрями спрямування технологій та вимоги до таких технологій відповідно до досвіду іноземних країн. Уточнити перелік положень договорів з передачі технологій, що є не конкурентними, та вимоги до узгоджених дій стосовно таких договорів з врахуванням положень Регламенту (ЄС) № 772/2004, а також Керівництва щодо застосування Статті 81 Договору ЄС до договорів з трансферу технологій 2004 р. [9].

Третій напрям пов'язаний із запровадженням заходів з прискорення внутрішньої передачі технологій в Україні, що, зокрема, включає створення системи комерціалізації наукових результатів, одержаних за рахунок коштів державного бюджету, визначення умов виплати винагороди творцям об'єктів права інтелектуальної власності, податкове стимулювання трансферу технологій, створення ринку венчурного капіталу, системи надання кон'юнктурної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Draft International Code of Conduct on the Transfer of Technology*. – UNCTAD, 1985.
2. *Compendium of International Arrangements of Transfer of technology: Selected Instruments*. UN. UNCTAD/ITE/IPC/Misc.2. – 2001.
3. *Report (2004) of the Working Group on Trade and Transfer of Technology to the General Council*. 1 December 2004. WT/WGTIT/6.
4. *Transfer of technology for Successful Integration into the Global Economy*. UN. New York and Geneva, 2003. UNCTAD/ITE/IPC/2003/6.
5. *Кануца Ю. М.* Экспорт – импорт технологий: правовое регулирование. – К.: Интергид, 2000. – 104 с.
6. *Guidelines for the Regulation of Unfair Trade Practices with Respect to Licensing Agreements in Japan*, 1989.
7. *Кануца Ю. М.* Передача технологий: государственное регулирование // Юридический вестник. – 1995. – № 3.
8. *Наукова громадськість про законопроект України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: бути чи не бути? // Інтелектуальна власність*. – 2004. – № 7. – С. 51–52.
9. *Commission notice Guidelines on the application of Article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements (2004/C 101/02) // OJ, C 101/2, 27.04.2004.*